

Remissvar

Dnr 2024-053

2024-04-12

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Avtrappat ränteavdrag för vissa lån

Fi2024/00174

SAMMANFATTNING

Konjunkturinstitutet ser ett generellt behov av åtgärder för att motverka överskuldssättning och minska omfattningen av riskfyllda konsumtionslån. Konjunkturinstitutet bedömer dock att regeringen bör invänta den kommande proposition baserat på beredningsunderlaget från Överskuldssättningsutredningen (SOU 2023:38) som regeringen aviserat samt beredningen av betänkandet från utredningen om en översyn av låntagarbaserade makrotillsynsåtgärder (Dir. 2023:53), innan beslut fattas om ett avtrappat ränteavdrag för vissa lån. Om flera åtgärder för att motverka överskuldssättning är aktuella är det viktigt att beakta den samlade effekten av dessa samt hur de samspelar med varandra.

Konjunkturinstitutet är också tveksamma till att ett avtrappat och sedermera slopat ränteavdrag för vissa lån är ett effektivt sätt att åstadkomma minskad överskuldssättning. Detta eftersom förslaget tvärt emot intentionen riskerar att leda till ökade betalningssvårigheter för vissa hushåll. Det är dessutom inte uppenbart varför ränteavdrag fortsatt ska gälla för ränteutgifter på lån med säkerhet i fordon eller båt, men inte för så kallade värdepapperslån, eftersom det bland annat bedöms göra kapitalbeskattningen mindre enhetlig. Konjunkturinstitutet bedömer vidare att om ränteavdraget avskaffas borde det övervägas att avskaffa det för ränteutgifter på lån tecknade efter ett visst datum, snarare än alla ränteutgifter efter ett visst datum.

VÄLKOMMET MED ÅTGÄRDER FÖR ATT MOTVERKA ÖVERSKULDSÄTTNING

Att hushåll kan låna pengar är positivt då det innebär en möjlighet för hushållen att jämna ut sin konsumtion över tid. Det finns dock risker kopplade till en alltför stor skulduppbyggnad. Den stora ökningen av konsumtionslån, framför allt utan säkerhet, och hushållens ökade skuldssättning innebär en ökad risk att enskilda hushåll tvingas binda upp stora delar av sina inkomster till räntebetalningar och att fler hushåll får betalningssvårigheter. Det skapar framför allt risker för enskilda hushålls ekonomi men kan i förlängningen också medföra risker för den makroekonomiska och finansiella stabiliteten. Konjunkturinstitutet anser därför att det är välkommet med åtgärder för att motverka överskuldssättning och minska omfattningen av riskfyllda konsumtionslån. Konjunkturinstitutet anser dock att det inte är helt uppenbart att ett slopat ränteavdrag för sådana lån är en effektiv åtgärd för att komma åt grundproblematiken med överskuldssättning.

RISKEN FÖR BETALNINGSPROBLEM BLAND VISSA HUSHÅLL VÄNTAS ÖKA

Förslaget innebär att det blir dyrare för hushåll att låna till konsumtion eftersom deras ränteutgifter på konsumtionslån blir högre utan ränteavdraget. Det bör minska omfattningen

av konsumtionslån dels genom att hushållens incitament att skuldsätta sig minskar när lånen blir dyrare, dels genom att färre hushåll beviljas sådana lån om de inte beräknas klara av att bära de högre räntekostnaderna. Det bör i sin tur leda till att hushållens överskuldssättning begränsas.

Konjunkturinstitutet menar dock att effekten på skuldsättningen för vissa hushåll riskerar att bli den omvända. På sikt kan förslaget antas minska vissa hushålls skuldsättning genom lägre nyutlåning, men andra hushåll väntas också få ökad risk för betalningssvårigheter. Det riskerar i förlängningen att leda till ökad skuldsättning om fler personer behöver ta ytterligare lån för att täcka kostnaderna eller hamnar hos Kronofogden. Konjunkturinstitutet menar också att det är troligt att de hushåll som tar dyra konsumtionslån för att de har sämre ekonomiska marginaler, liksom personer med exempelvis spelmissbruksproblematik, fortsatt kommer att göra det eftersom deras beslut att teckna sådana lån sannolikt inte följer av att det finns ett ränteavdrag. Förslaget riskerar därför att, snarare än en beteendeförändring, leda till ökad risk för betalningsproblem för dessa hushåll.

Förslaget innebär dessutom att det blir dyrare för personer som lånar till kontantinsatsen till en bostad, eftersom de inte längre får göra ränteavdrag på dessa lån. Konjunkturinstitutet anser att det inte är givet att det är önskvärt att på detta vis göra det svårare för personer utanför bostadsmarknaden att ta sig in på denna. Det är därför viktigt att åtgärder för att förbättra bostadsmarknaden och underlätta för förstagångsköpare beaktas i samband med åtgärder för att minska överskuldssättningen.

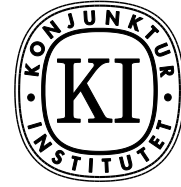
Konjunkturinstitutet anser vidare att ett lämpligare alternativ skulle vara att införa en avtrappning och sedermera slopa ränteavdraget för ränteutgifter på vissa lån som tecknas efter ett visst datum, snarare än alla sådana ränteutgifter efter ett visst datum. Det borde åtminstone på kortare sikt minska risken för betalningssvårigheter för de hushåll med befintliga konsumtionslån och som dessutom har tecknat dessa under då givna förutsättningar.

INTE UPPEBART VARFÖR VISSA SPECIFIKA LÅN FORTSATT SKA OMFATTAS AV RÄNTEAVDRAGET, MEN ANDRA INTE

Konjunkturinstitutet instämmer i promemorians beskrivning att ränteavdrag enligt normen för kapitalbeskattning endast bör gälla för ränteutgifter på lån till investeringar där avkastningen är skattepliktig. Det är därför ur ett skattesystemsprincipiellt perspektiv rimligt att avdragsrätten inte ska gälla för ränteutgifter på konsumtionslån, vilket bedöms leda till en mer enhetlig kapitalbeskattning. Enligt Konjunkturinstitutet är dock lån till fordon eller båt i de allra flesta fall att betrakta som konsumtionslån, utan direkt skattepliktig avkastning. Motiveringen till att ränteavdrag fortsatt ska gälla för ränteutgifter på lån med fordon eller båt som säkerhet är därför inte uppenbar. Ur samma perspektiv är det inte tydligt varför ränteutgifter på lån med värdepapper som säkerhet inte ska omfattas av ränteavdraget, eftersom det tydligt handlar lån till investeringar där avkastningen är skattepliktig.

Vid ett fordonsförvärf genom kreditköp begränsas den maximala belåningsgraden till 80 procent av marknadsvärdet vid köptillfället. Promemorian konstaterar att värdet på säkerheten därmed alltid kommer att överstiga lånebeloppet vid köptillfället.

Konjunkturinstitutet menar dock att värdeminskningen på ett fordon kan antas vara både betydande och snabb, varför belåningsgraden snabbt riskerar att stiga. Det är därför oklart hur relevanta de förutsättningar faktiskt är gällande värdering av säkerhet och maximal belåningsgrad som promemorian bedömer ska föreligga för att ränta ska få dras av, om de snabbt efter köptillfället inte längre gäller. Vidare konstaterar promemorian att det i fallet av

värdepapperslån inte finns någon befintlig reglering som förhindrar långivare att ställa ut lån till större belopp än säkerhetens värde och att det heller inte är lämpligt att införa sådana begränsningar i den skatterättsliga regleringen. Konjunkturinstitutet ser inte en uppenbar motivering till detta.

ANDRA ALTERNATIV FÖR ATT ÅSTADKOMMA ÖNSKAD EFFEKT BÖR BEAKTAS

Överskuldssättningsutredningen (SOU 2023:38) har förtjänstfullt granskat marknaden för konsumentkrediter och föreslagit åtgärder för att motverka hushållens överskuldssättning. Ett slopat ränteavdrag för konsumtionslån är inte en av de åtgärder som utredningen föreslog. I stället lyftes åtgärder som till exempel striktare regler avseende kreditprövning, system för skuld- och kreditregister eller sänkta och utvidgade ränte- och kostnadstak. Konjunkturinstitutet anser att det bör beaktas om inte sådana åtgärder är mer lämpliga än ett slopat ränteavdrag, för att komma åt grundproblemet med överskuldssättning. Det hade även varit önskvärt att promemorian diskuterade sådana alternativa lösningar i förhållande till det föreslagna avtrappade och slopade ränteavdraget för vissa lån. I synnerhet eftersom regeringen har aviserat en kommande proposition i september 2024 baserat på beredningsunderlaget från Överskuldssättningsutredningen.

Vidare pågår i dagsläget en utredning som gör en översyn av låntagarbaserade makrotillsynsåtgärder (Dir. 2023:53), som ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2024. Konjunkturinstitutet bedömer att det är lämpligt att invänta beredningen av betänkandet från utredningen innan beslut fattas om ett avtrappat ränteavdrag för vissa lån. Om flera åtgärder för att motverka överskuldssättning är aktuella är det viktigt att beakta den samlade effekten av dessa samt hur de samspelar med varandra.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Albin Kainelainen. Föredragande har varit David Candelöf.

Albin Kainelainen
Generaldirektör